

HOTĂRÎREA CURȚII CONSTITUȚIONALE
cu privire la controlul constituționalității art. 126
Cod de procedură civilă

Nr.12 din 16.04.98

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.44-46/20 din 21.05.1998

* * *

* M.O., nr. 54-55, 1997, art. 502.

În numele Republicii Moldova

Curtea Constituțională în componența:

Pavel BARBALAT	- președinte
Nicolae CHISEEV	- judecător-raportor
Mihai COTOROBAI	- judecător-raportor
Constantin LOZOVANU	- judecător
Gheorghe SUSARENCO	- judecător
Ion VASILATI	- judecător

cu participarea Ludmilei Zadorojnîi, grefier, deputatului în Parlament Victor Cecan, președinte al Comisiei juridice, pentru numiri și imunități, autorul sesizării, reprezentantului Parlamentului Ion Creangă, în conformitate cu art. 135alin. (1) lit. a) din Constituție, art. 4 alin. (1) lit. a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, a examinat în ședință plenară deschisă dosarul privind controlul constituționalității art. 126 Cod de procedură civilă (CPC).

Temei pentru examinarea dosarului a servit sesizarea deputatului Victor Cecan, prezentată la 9 decembrie 1997, în conformitate cu art. 24 și 25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională. Prin decizia Curții Constituționale din 12 ianuarie 1998, sesizarea a fost acceptată spre examinare și inclusă în ordinea de zi.

Examinînd materialele prezentate, raportul judecătorilor-raportori și audiind argumentele părților,

Curtea Constituțională

a c o n s t a t a t :

În sesizarea sa deputatul în Parlament Victor Cecan solicită Curții Constituționale să recunoască drept neconstituțional art. 126 CPC (în redacția Legii Republicii Moldova nr. 942-XIII din 18 iulie 1996, "Monitorul Oficial al Republicii Moldova", 1996, nr. 81-82, art. 763), care stabilește condițiile strămutării pricinilor civile de către Curtea Supremă de Justiție.

Temei pentru sesizare a servit cauza civilă pornită de judecătoria sectorului Rîșcani din municipiul Chișinău la cererea reclamanților Adrian Usatîi și Dumitru Țurcanu privind repunerea în funcție. În conformitate cu Hotărîrea Parlamentului nr. 1297-XIII din 24 iulie 1997, Adrian Usatîi a fost demis din funcțiile de președinte al Companiei de Stat "Teleradio Moldova" și de membru al Consiliului Coordonator al Audiovizualului, iar Dumitru Țurcanu - din funcția de director general al Televiziunii.

Prin Hotărîrea Parlamentului nr. 1387-XIII din 26 noiembrie 1997, la demersul Curții Supreme de Justiție, autorul sesizării Victor Cecan a fost investit cu atribuția de a reprezenta Parlamentul în cauza civilă examinată de instanță. Pe parcursul studierii preliminare a dosarului civil s-a constatat că, prin decizia din 22 octombrie 1997, Colegiul civil al Curții Supreme de Justiție l-a acceptat spre examinare în prima instanță. Întrucît, potrivit art. 126 alin. 2 CPC, încheierea asupra strămutării pricinii nu este supusă nici unei căi de atac, în sesizare se afirmă că prevederile acestui articol privează partea reprezentată în proces de autorul sesizării de dreptul de a o contesta în instanță. Avînd în vedere acest fapt, autorul sesizării consideră că art. 126 CPC este neconform art. 1 alin. (3), art. 16alin. (1), art. 20 alin. (2) din Constituție, deoarece el îngreudește dreptul cetățenilor la satisfacție

judiciară efectivă și încalcă principiul egalității în fața legii.

În afară de aceasta, se menționează în sesizare, prevederile art. 126 CPC contravin vădit prevederilor art. 5 și 6 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, încheiată la Roma, la 4 noiembrie 1950, precum și unor protocoale adiționale la această convenție ratificate de către Parlamentul Republicii Moldova prin Hotărîrea nr. 1298-XIII din 24 iulie 1997.*

Art. 126 CPC stabilește că Curtea Supremă de Justiție, la cererea motivată a părților și a altor participanți la proces, la propunerea președintelui instanței de judecată sau din oficiu, este în drept să strămute orice pricină la o altă instanță sau-o ia pentru judecare în prima instanță în procedura sa.

Încheierea asupra strămutării pricinii nu este supusă nici unei căi de atac.

Curtea Constituțională menționează că, potrivit Constituției Republicii Moldova (art. 20, 26, 114-120), justiția este una din formele fundamentale de realizare și asigurare a respectării drepturilor și libertăților cetățenilor și se desfășurează în numele legii exclusiv de instanțele judecătorești.

Conform prevederilor constituționale, activitatea judiciară în Republica Moldova se întemeiază pe anumite principii fundamentale de organizare și funcționare a justiției, menite să asigure caracterul unitar și coerent al hotărîrilor judecătorești definitive și să garanteze drepturile și interesele legitime ale celor implicați în actul de justiție. Activitatea judiciară se bazează, de asemenea, pe anumite principii și norme procedurale stipulate în acte normative speciale (Codul de procedură civilă și Codul de procedură penală).

Principiile generale ale activității judiciare, concretizate în diferite acte normative, au drept suport legal dispozițiile constituționale, care garantează accesul liber la justiție, desfășurarea justiției numai de instanțele judecătorești, stabilirea prin lege organică a organizării, funcționării și competențelor acestora și a procedurii de judecată, respectarea obligatorie a sentințelor și a altor hotărîri definitive ale instanțelor judecătorești (art. 20, 72 alin. (3), lit. e), 114, 115, 119, 120 din Constituție).

Hotărîrea judecătorească constituie actul final al procesului judiciar. Totodată, într-un proces pornit la cererea persoanei interesate, fizice sau juridice, pot fi exercitate căile ordinare și extraordinare de atac, prevăzute de titlurile trei și patru CPC, și anume: apelul, recursul, contestația în anulare, revizuirea hotărîrilor, recursul în anulare. Avînd în vedere sensul și conținutul dispozițiilor constituționale sus-menționate, nu pot fi acceptate argumentele sesizării conform cărora prevederile art. 126 CPC îngredesc dreptul constituțional la satisfacție judiciară, încalcă principiul egalității tuturor în fața legii.

Întrucît cauza civilă respectivă este pornită de către instanța de judecată și se află deja în proces de examinare, nu poate fi acceptată nici afirmația că prin art. 126 CPC se încalcă principiul constituțional privind accesul liber la justiție.

Consecințele executării prevederilor art. 126 CPC vizează toți participanții la proces, deci teza despre încălcarea drepturilor părților în proces și a principiului egalității cetățenilor în fața legii, consfințit prin art. 16 din Constituție, nu e justificată.

Încheierea asupra strămutării pricinii civile, care, potrivit art. 126 alin. 2 CPC nu se supune nici unei căi de atac, este un act de dispoziție al primei instanțe prin care pricina nu se soluționează în fond (art. 222 CPC), iar hotărîrea este dispoziția primei instanțe prin care pricina se soluționează în fond (art. 190 CPC). De aici rezultă că în cazul de față prevederile art. 119 din Constituție, potrivit cărora părțile interesate și organele de stat competente pot exercita căile de atac împotriva hotărîrilor judecătorești, nu sînt încălcate.

Invocarea art. 5 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale nu este justificată, întrucît acest articol este consacrat drepturilor persoanei în procesul penal și nu are

tangență cu problema abordată în sesizare, iar stipulările art. 6 din Convenție, conform cărora orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, sînt respectate prin dispozițiile Codului de procedură civilă al Republicii Moldova.

Pentru considerentele expuse, în temeiul art. 140 alin. (2) din Constituție, art. 62 lit. a) din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

H O T Ă R Ă Ș T E:

1. Recunoaște drept constituțional art. 126 Cod de procedură civilă.
2. Potrivit art. 26 alin. (5) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, prezenta hotărîre este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în "Monitorul Oficial al Republicii Moldova".

PREȘEDINTELE
CURȚII CONSTITUȚIONALE

Pavel BARBALAT

Chișinău, 16 aprilie 1998.
Nr. 12.

O P I N I E S E P A R A T Ă

În temeiul art. 27 alin. (5) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, îmi expun opinia separată asupra dosarului în cauză.

1. Esența cauzei examinate de Curtea Constituțională, în baza sesizării deputatului Victor Cecan, constituie garantarea accesului liber la justiție.

Art. 126 alin. 2 din Codul de procedură civilă stabilește că încheierile Curții Supreme de Justiție asupra strămutării pricinii civile la o altă instanță sau preluării ei pentru judecare în prima instanță în procedura sa nu pot fi supuse nici unei căi de atac. Așadar, în temeiul prevederilor menționate, încheierile pronunțate în astfel de cauze de Colegiul civil al Curții Supreme de Justiție, indiferent de conținutul și motivele lor, nu pot fi atacate, funcționînd o interdicție absolută. Prin Hotărîrea Curții Constituționale, dispozițiile imperative ale art. 126 CPC sînt recunoscute drept constituționale.

Poziția mea este următoarea: dispoziția respectivă cuprinsă în art. 126 CPC nu este conformă cu art. 20 alin. (1) din Constituție, potrivit căruia orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, libertăților și intereselor sale legitime. În plus, dreptul la satisfacție judiciară, realizat printr-un ansamblu de mijloace procedurale, se înscrie în categoria drepturilor ce nu pot fi îngrădite. Potrivit art. 20 alin. (2) din Constituție, nici o lege nu poate îngrădi accesul la justiție, ceea ce înseamnă că nimeni nu poate fi privat de dreptul de a se adresa justiției pentru apărarea drepturilor și libertăților sale, pentru exercitarea căilor de atac al hotărîrilor judiciare și pentru examinarea cauzelor de către instanțele competente. Or, interdicția asupra contestării încheierii Colegiului civil al Curții Supreme de Justiție asupra strămutării pricinii prevăzută de art. 126 alin. 2 CPC, constituie o încălcare vădită a dreptului la satisfacție judiciară.

Definirea expresă a competenței jurisdicționale a pricinilor civile (cap. XI CPC) constituie una din garanțiile asigurării independenței instanței judecătorești la înfăptuirea justiției. Datorită acestui fapt, partea știe din timp unde și care instanță îi va examina cauza. Art. 126 CPC, care permite Curții Supreme de Justiție să modifice, la discreția sa, competența jurisdicțională, reglementată prin lege, contravine vădit dispozițiilor sus-menționate ale legislației de procedură civilă. Mai mult ca atît, art. 117alin. 3 și art. 126 alin. 1 CPC acordă Curții Supreme de Justiție dreptul de a retrage orice pricină civilă de la instanțele de judecată ierarhic inferioare și de a o judeca în prima

instanță.

Această necorespondență a normelor menționate mai sus, consacrate în CPC, cu dispozițiile constituționale suscită reproșuri justificate.

În primul rînd, în lege lipsesc indiciile asupra temeiurilor concrete și condițiilor în legătură cu care Curtea Supremă de Justiție poate schimba competența jurisdicțională reglementată prin lege.

În al doilea rînd, Curtea Supremă de Justiție nu este în drept să încalce dreptul persoanei la examinarea cauzei în acea instanță și de acel judecător în competența cărora este atribuită prin lege.

În al treilea rînd, dispozițiile enumerate ale Codului de procedură civilă creează condiții pentru soluționarea arbitrară a chestiunii privind schimbarea jurisdicției și adeseori în detrimentul soluționării ei obiective. Cu atît mai mult cu cît părțile în astfel de cazuri sînt private de dreptul de a cere controlul judiciar al rațiunilor pentru care s-a operat asemenea modificare.

În al patrulea rînd, aplicarea normelor de procedură civilă luate în dezbatere, de fapt, contravine intereselor părților în proces.

Concluzie: art. 117 alin. 3 și art. 126 CPC nu sînt conforme dispozițiilor constituționale. Cred că operarea de către legislator a modificărilor necesare în Codul de procedură civilă în vigoare în problema dezbătută ori crearea unor noi instituții de drept în procesul elaborării noii legislații de procedură civilă va constitui mijlocul cel mai eficient de asigurare a dreptului constituțional la satisfacție judiciară. Consider nejustificată invocarea, în hotărîrea Curții Constituționale, a art. 190 și 222 CPC pentru argumentarea constituționalității art. 126 CPC și corespunderii lui art. 119 din Constituție, deoarece normele menționate stipulează formele dispozițiilor primei instanțe și nu se referă la chestiunea dezbătută.

2. Înainte de a se pronunța asupra acestei cauze Curtea Constituțională ar fi trebuit să definească obiectul sesizării și să afle dacă autorul a avut dreptul de a depune o sesizare privind controlul excepției de neconstituționalitate a actului juridic.

Potrivit art. 31 alin. (1) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, aceasta soluționează exclusiv cauzele ce sînt de competența sa. Art. 4 al legii nominalizate corelează forma sesizării cu categoria subiecților cu drept de sesizare, precum și cu obiectul sesizării.

În cadrul ședinței s-a constatat că temei pentru sesizarea Curții Constituționale a servit cauza civilă a reclamanților Adrian Usatîi și Dumitru Țurcanu de repunere în funcție, pornită de judecătoria sectorului Rîșcani al municipiului Chișinău. Prin Hotărîrea Parlamentului nr. 1297-XIII din 24 iulie 1997, Adrian Usatîi a fost demis din funcțiile de președinte al Companiei de Stat "Teleradio-Moldova" și de membru al Consiliului Coordonator al Audiovizualului, iar Dumitru Țurcanu - din funcția de director general al Televiziunii.

Prin Hotărîrea Parlamentului cu privire la demersul Curții Supreme de Justiție nr. 1387-XIII din 26 noiembrie 1997, autorul sesizării Victor Cecan a fost investit cu atribuția de a reprezenta Parlamentul în cauza civilă examinată de instanța de judecată. Pe parcursul studierii preliminare a dosarului s-a constatat că Colegiul civil al Curții Supreme de Justiție, prin decizia din 22 octombrie 1997, l-a acceptat spre examinare în prima instanță. Întrucît, în conformitate cu art. 126 alin. 2 CPC, încheierea asupra strămutării pricinii nu poate fi atacată, Colegiul civil al Curții Supreme de Justiție, după cum se arată în sesizare, prin încheierea sa, practic, a lipsit partea reprezentată în proces de autorul sesizării de dreptul de a o contesta în instanță.

Reclamanții Adrian Usatîi și Dumitru Țurcanu, la 18 august 1997, au depus la judecătoria sectorului Rîșcani din municipiul Chișinău cereri privind repunerea lor în funcție, care au fost acceptate spre examinare.

Colegiul civil al Curții Supreme de Justiție, prin decizia din 22 octombrie 1997, la cererea reclamanților și la propunerea președintelui judecătoriei sectorului Rîșcani din municipiul Chișinău, a preluat dosarul pentru examinare în prima instanță.

Avînd în vedere că obiectul sesizării Curții Constituționale îl formează controlul constituționalității prevederilor Codului de procedură civilă aplicate într-o cauză civilă concretă, consider că examinarea acestui dosar și pronunțarea unei decizii privind controlul constituționalității art. 126 CPC pot influența considerabil și condiționa în mare măsură deciziile organelor de jurisdicție generală, ceea ce contravine principiilor de activitate a Curții Constituționale.

Raportarea conținutului sesizării la art. 135 alin. (1) lit. a) și g) din Constituție îmi oferă temeiul de a afirma că organul de jurisdicție constituțională urma să soluționeze excepția de neconstituționalitate a unui act juridic. Or, sesizările ce au drept obiect astfel de probleme sînt de competența exclusivă a Curții Supreme de Justiție. Alți subiecți, decît cei enumerați în art. 25 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, nu dispun de dreptul de sesizare a Curții Constituționale privind soluționarea excepțiilor de neconstituționalitate a actelor juridice.

În ședința Curții Constituționale autorul sesizării a declarat că el, ca parte în proces, s-a adresat Curții Supreme de Justiție cu un demers privind sesizarea Curții Constituționale cu controlul constituționalității art. 126 CPC, demersul său însă a fost respins.

În temeiul celor expuse, consider că examinarea acestei cauze nu era de competența Curții Constituționale și procesul urma să fie sistat.

JUDECĂTORUL
CURȚII CONSTITUȚIONALE

Nicolae CHISEEV